Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 13 mars 2025*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal – Artikel 4.2, artikel 6.1 och artikel 7.1 – Punkt 1 i, j och m i bilagan till direktiv 93/13/EEG – Konsumentkreditavtal – Villkor om att konsumenten ska ingå ett borgensavtal – Borgensman som valts av långivaren – Villkor som avser avtalets huvudföremål har uteslutits – Avtal som är accessoriskt till ett kreditavtalet– Den nationella domstolens behörighet – Förfarande för betalningsföreläggande – Direktiv 2005/29/EG – Otillbörliga affärsmetoder – Artiklarna 5 och 8 – Bilaga I – Direktiv 2008/48/EG – Artiklarna 3 g, i och n, 10.2, 15.2 och 23 – Kombinerade kreditavtal – Begrepp – Konsumentens sammanlagda kreditkostnad – Effektiv ränta – Relevanta kostnader har inte angetts – Sanktion”

I mål C-337/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien) genom beslut av den 29 maj 2023, som inkom till domstolen den 29 maj 2023, i målet

ApS Beta Bulgaria EOOD,

Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia AD

meddelar

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden D. Gratsias, ordföranden på fjärde avdelningen I. Jarukaitis samt domaren Z. Csehi (referent),

generaladvokat: A.M. Collins,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia AD, genom M.FL. Damyanova, advokat, och Y.B. Yanakiev,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

– Tjeckiens regering, genom L. Březinová, M. Smolek och J. Vláčil, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom P. Ondrůšek, E. Rousseva, N. Ruiz García, H. Tserepa-Lacombe och P. Vanden Heede, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 12 september 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 4.1, 4.2, 5, 6.1 och 7 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169) och punkt 1 b, c, i, j och m i bilagan till direktiv 93/13, artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 149, 2005, s. 22), artiklarna 3 g, 10.2 g, 15.2 och 23 andra meningen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66) och artiklarna 2.2 och 14.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/138/EG av den 25 november 2009 om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II) (EUT L 335, 2009, s. 1).

2 Begäran har framställts i flera mål om utfärdande av betalningsförelägganden avseende penningskulder enligt konsumentkreditavtal och borgensavtal till förmån för APS Beta Bulgaria EOOD och Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia AD.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 93/13

3 Enligt artikel 1.1 är syftet med direktiv 93/13 ”att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäliga villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument”.

4 Enligt artikel 2 b i direktivet ”avses med konsument: en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke”.

5 Artikel 3 i direktiv 93/13 föreskriver följande:

”1. Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

…

3. Bilagan innehåller en vägledande, inte uttömmande lista på villkor som kan anses oskäliga.”

6 I artikel 4 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.

2. Bedömningen av avtalsvillkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller förhållandet mellan pris och ersättning, å ena sidan, och sålda tjänster eller varor, å andra sidan; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

7 Artikel 5 i direktivet har följande lydelse:

”I avtal där alla eller vissa villkor som erbjuds konsumenten är i skriftlig form skall dessa villkor alltid vara klart och begripligt formulerade. Vid tveksamhet om ett avtalsvillkors innebörd skall den för konsumenten mest gynnsamma tolkningen gälla. Denna tolkningsregel gäller inte vid de förfaranden som föreskrivs i artikel 7.2.”

8 I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

9 Artikel 7 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.

2. De medel som avses i punkt 1 skall omfatta bestämmelser om att personer eller organisationer, som enligt nationell rätt har ett berättigat intresse att skydda konsumenter, får inleda ett ärende enligt nationell lagstiftning vid domstolar eller behöriga administrativa myndigheter, för att dessa skall avgöra om avtalsvillkor som utformats för allmänt bruk är oskäliga och använda lämpliga och effektiva medel för att förhindra framtida bruk av sådana villkor.

3. De rättsliga åtgärder som avses i punkt 2 får, med beaktande av nationella rättsregler, åtskilt eller gemensamt riktas mot flera sådana näringsidkare inom samma näringsområde eller dessas sammanslutningar som använder eller rekommenderar användandet av samma allmänna avtalsvillkor eller liknande villkor.”

10 I bilagan till direktivet, med rubriken ”Avtalsvillkor till vilka hänvisas i artikel 3.3”, föreskrivs följande i punkt 1:

” Avtalsvillkor vars mål eller konsekvens är

…

b) att otillbörligt utesluta eller begränsa konsumentens lagliga rättigheter gentemot näringsidkaren eller någon annan part i händelse av att näringsidkaren bryter helt eller delvis mot någon avtalsförpliktelse, däribland möjligheten för konsumenten att åberopa en fordran som han kan ha mot näringsidkaren för kvittning mot en skuld som han har till denne,

c) att göra avtal bindande för konsumenten medan näringsidkarens prestationer är underkastade villkor vars uppfyllande beror endast på dennes vilja,

…

i) att oåterkalleligen binda konsumenten vid villkor som denne inte haft någon verklig möjlighet att ta del av innan avtalet ingicks,

j) att tillåta näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren utan något giltigt skäl som anges i avtalet,

…

m) att ge näringsidkaren rätt att avgöra om den levererade varan eller tjänsten överensstämmer med avtalet, eller att ge honom rätt att ensam tolka ett avtalsvillkor,

…”

Direktiv 2005/29

11 Artikel 5 i direktiv 2005/29 har rubriken ”Förbud mot otillbörliga affärsmetoder”. I punkt 5 i den artikeln föreskrivs följande:

”Bilaga I innehåller förteckningen över de affärsmetoder som under alla omständigheter skall betraktas som otillbörliga. Samma förteckning skall gälla i alla medlemsstater och får ändras endast genom en översyn av detta direktiv.”

12 I artikel 8 i direktivet, med rubriken ”Aggressiva affärsmetoder”, föreskrivs följande:

”En affärsmetod skall anses vara aggressiv om den, i sitt sammanhang och med beaktande av alla dess särdrag och av omständigheterna kring den, genom trakasseri, tvång, inbegripet fysiskt våld, eller otillbörlig påverkan avsevärt inskränker eller som sannolikt kommer att avsevärt inskränka genomsnittskonsumentens valfrihet eller handlande avseende produkten och därigenom medför eller sannolikt kommer att medföra att konsumenten fattar ett affärsbeslut som denne annars inte skulle ha fattat.”

Direktiv 2008/48

13 Skäl 22 i direktiv 2008/48 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna bör ha frihet att behålla eller införa nationella bestämmelser som förbjuder kreditgivaren att kräva att konsumenten i samband med kreditavtalet öppnar ett bankkonto eller ingår ett avtal som avser någon annan kompletterande tjänst eller betalar kostnader eller avgifter

för sådana bankkonton eller andra kompletterande tjänster. I de medlemsstater där sådana kombinerade erbjudanden är tillåtna bör konsumenterna innan kreditavtalet tecknas upplysas om varje kompletterande tjänst som krävs för att över huvud taget få tillgång till krediten eller om de villkor som marknadsförs. Kostnaderna för dessa kompletterande tjänster bör inbegripas i den totala kostnaden för krediten, eller, om dessa kostnader inte kan fastställas i förväg, bör konsumenterna innan avtalet tecknas ges lämplig upplysning om att sådana kostnader uppkommer. Kreditgivaren förmodas ha vetskap om kostnaderna för de kompletterande tjänster som han själv eller för en tredje parts räkning erbjuder konsumenten, om inte priset är avhängigt konsumentens specifika förhållanden eller omständigheter.”

14 I artikel 3, med rubriken ”Definitioner”, i direktiv 2008/48 föreskrivs följande:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

…

g) *konsumentens sammanlagda kreditkostnad*: samtliga kostnader, inklusive ränta, provision, skatter och alla andra slags avgifter, som konsumenten måste betala i samband med kreditavtalet och som kreditgivaren känner till, med undantag för notariatsavgifter; kostnader för kompletterande tjänster till kreditavtalet, särskilt försäkringspremier, ska också inbegripas om även tecknande av ett tjänsteavtal är obligatoriskt för att erhålla krediten eller för att erhålla den på de villkor som angavs i marknadsföringen.

…

i) *effektiv ränta*: konsumentens sammanlagda kreditkostnad, uttryckt i procent per år av den sammanlagda krediten, i förekommande fall med tillägg av de kostnader som avses i artikel 19.2.

…

n) *kombinerat kreditavtal*: ett kreditavtal där
   i) den berörda krediten uteslutande tjänar till att finansiera ett avtal om leverans av en viss vara eller tillhandahållande av en viss tjänst, och
   ii) dessa båda avtal objektivt sett utgör en kommersiell enhet; en kommersiell enhet ska anses föreligga om leverantören själv finansierar konsumentens kredit, eller, om den finansieras av tredje man, om kreditgivaren anlitar leverantörens tjänster i samband med att kreditavtalet förbereds eller ingås, eller om leveransen av en viss vara eller tillhandahållandet av en viss tjänst uttryckligen anges i kreditavtalet.”

15 I artikel 10.2 i direktivet föreskrivs följande:

”Kreditavtalet ska på ett klart och kortfattat sätt innehålla uppgift om följande:

…

g) Den effektiva räntan och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten och som beräknas vid den tidpunkt då kreditavtalet ingås; alla antaganden utifrån vilka den räntesatsen har beräknats ska anges.

…”

16 Artikel 15.2 i direktivet har följande lydelse:

”Om de varor eller tjänster som omfattas av det kombinerade kreditavtalet inte levereras eller tillhandahålls eller levereras eller tillhandahålls endast till en del eller inte överensstämmer med avtalet om leverans av varor eller tillhandahållande av en tjänst, ska konsumenten ha rätt att rikta anspråk mot kreditgivaren om konsumenten har riktat anspråk mot leverantören men misslyckats med att få den gottgörelse som konsumenten är berättigad till enligt lag eller enligt avtalet om leverans av varor eller tillhandahållande av en tjänst. Medlemsstaterna ska avgöra i vilken omfattning och under vilka villkor denna rättighet ska kunna utövas.”

17 I artikel 22.1–22.3 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. I den mån detta direktiv innehåller harmoniserade bestämmelser får medlemsstaterna inte behålla eller införa andra bestämmelser i sin nationella lagstiftning som skiljer sig från vad som fastställs i detta direktiv.

2. Medlemsstaterna ska se till att konsumenterna inte kan avsäga sig de rättigheter som de ges genom bestämmelser i nationell lagstiftning vilka införs för att genomföra eller som motsvarar detta direktiv.

3. Medlemsstaterna ska också säkerställa att de bestämmelser de antar för att genomföra detta direktiv inte kan kringgås genom det sätt på vilket avtal formuleras, t.ex. genom att integrera sådana kreditutnyttjanden eller kreditavtal som omfattas av tillämpningsområdet i detta direktiv i kreditavtal vars karaktär eller syfte skulle göra det möjligt att undvika tillämpning av direktivet.”

18 Artikel 23 i direktiv 2008/48 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att de genomförs. De sanktioner som föreskrivs ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.”

Bulgarisk rätt

ZZD

19 I artikel 138 i zakon za zadalzheniyata i dogovorite (lag om förpliktelser och avtal) (DV nr 275, av den 22 november 1950), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad ZZD), föreskrivs följande:

”Genom borgensavtalet förbinder sig borgensmannen gentemot en annan persons borgenär att ansvara för fullgörandet av gäldenärens förpliktelse. Detta avtal ska vara skriftligt.

Borgen kan endast föreligga för en verklig förpliktelse. Det kan även röra sig om ett framtida eller eventuellt åtagande.”

20 I artikel 147 i ZZD föreskrivs följande:

”Borgensmannen är ansvarig även efter det att huvudförpliktelsen har förfallit till betalning om långivaren har väckt talan mot gäldenären inom sex månader. Denna bestämmelse är tillämplig även när borgensmannen uttryckligt begränsat sin borgen till förfallodagen för huvudförpliktelsen.

Förlängning av betalningsfristen som långivaren beviljar gäldenären har ingen verkan mot borgensmannen om denne inte har samtyckt därtill.”

Lagen om konsumentkreditavtal

21 I artikel 19.3 och 19.4 i Zakon za potrebitelskia kredidit (konsumentkreditlagen, DV nr 18 av den 5 mars 2010), i den lydelse som är tillämplig i de nationella målen, föreskrivs följande:

”3) Beräkningsunderlaget för den effektiva räntan ska inte innefatta kostnader

[1.] som konsumenten betalar vid bristande betalning enligt kreditavtalet,

[2.] andra än varans eller tjänstens inköpspris vid konsumentens köp av en vara eller tjänst, oavsett om köpet sker kontant eller på kredit,

[3.] för innehav av ett konto som är kopplat till konsumentkreditavtalet då kostnader för användning av ett betalningsmedel som gör det möjligt att göra betalningar för användning eller återbetalning av krediten samt andra kostnader för betalningar, om det inte är obligatoriskt att öppna kontot, och kostnaderna för kontot anges klart och tydligt i kreditavtalet eller i ett annat avtal som ingåtts med konsumenten.

4) Den effektiva räntan får inte vara högre än fem gånger den lagstadgade dröjsmålsräntan [i bulgariska leva (BGN)] eller i utländsk valuta, i enlighet med vad som fastställts genom beslut av Republiken Bulgariens ministerråd.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

22 Vid den hänskjutande domstolen, Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien), har det i flera mål yrkats att det ska utfärdas betalningsföreläggande avseende penningskulder till förmån för klagandena med tillämpning av konsumentkreditavtal och borgensavtal.

23 Dessa konsumentkreditavtal ingicks mellan två finansiella bolag bildade enligt bulgarisk rätt och fysiska personer avseende belopp som uppgick till mellan 300 och 1 700 bulgariska leva (BGN), cirka 150 och 870 euro, vilka skulle återbetalas genom avbetalningar under perioder mellan 3 och 18 månader. I dessa avtal föreskrevs en effektiv ränta på mellan 39,99 procent och 50 procent.

24 Enligt dessa kreditavtal skulle låntagarna, för att erhålla lånet eller för att medlen skulle bli tillgängliga snabbare, ställa en säkerhet på olika sätt, varav ett var ingåendet av ett borgensavtal med ett företag som specialiserat sig på denna verksamhet och som valts eller godkänts av långivaren. Enligt den hänskjutande domstolen ingick samtliga berörda låntagare, samma dag som kreditavtalet ingicks, borgensavtal i vilka det föreskrevs en ersättning till professionella

borgensmän, det vill säga borgensbolag, med ett belopp utöver avbetalningarna på lånet. Kostnaden för en sådan borgen, som utgjorde mer än 75 procent av det totala belopp som skulle återbetalas enligt kreditavtalet, ingick inte i den effektiva räntan.

25 Eftersom låntagarna inte hade fullgjort sina förpliktelser, betalades de belopp som enligt kreditavtalen skulle betalas till de kreditgivande bolagen av dessa professionella borgensmän, vilka övertog långivarnas rättigheter. Dessa borgensbolag överlät därefter sina fordringar, inklusive den ersättning som gäldenärerna var skyldiga att betala enligt borgensavtalen, till klagandena i målet vid den nationella domstolen, vilka huvudsakligen är inkassobolag.

26 Den hänskjutande domstolen har preciserat att med undantag för ett av de mål som är anhängigt vid den, så har de betalningar som gjorts av de professionella borgensmännen skett efter utgången av den sexmånadersfrist som föreskrivs i artikel 147 ZZD, utan att huvudlångivarnas passivitet mot gäldenärerna har gjorts gällande under denna period. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende erinrat om att vissa nationella domstolar tolkar denna bestämmelse så, att det endast är borgensmannen som kan göra gällande att borgensåtagandet har bortfallit på grund av passivitet, och att borgensmannen annars har rätt att väcka regresstalan mot den försumliga gäldenären.

27 Den hänskjutande domstolen vill i detta sammanhang, vid bedömningen av huruvida avtalsvillkor är oskäliga enligt direktiv 93/13, få klarhet i huruvida kreditavtal och borgensavtal ska tolkas så, att de ingår i ett enda avtalsförhållande vars syfte var att kringgå artikel 19 i konsumentkreditlagen, i den lydelse som var tillämplig i förfarandena i de nationella målen, i vilken det föreskrivs en maximal effektiv ränta för ett konsumentkreditavtal. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende påpekat att i sju av de åtta förfaranden som den har att pröva har säkerheten ställts av ett dotterbolag till långivaren. Den hänskjutande domstolen har dessutom preciserat att ersättningen till borgensmannen, som ska betalas på samma datum som avbetalningarna på lånet, i samtliga fall har fastställts till ett belopp som överstiger 75 procent av det totala belopp som ska återbetalas för krediten. Nämnda domstol har även påpekat att denna ersättning inte har beaktats vid beräkningen av den effektiva räntan i kreditavtalet.

28 Den hänskjutande domstolen önskar vidare få klarhet i huruvida kreditgivarens val av borgensman, som är bindande för låntagaren, kan anses utgöra en otillbörlig affärsmetod i den mening som avses i direktiv 2005/29 och, om så inte är fallet, huruvida denna domstol har möjlighet att i ett icke-kontradiktoriskt förfarande fastställa att ett avtalsvillkor är oskäligt enbart med hänsyn till allvarliga tvivel på denna punkt.

29 Den hänskjutande domstolen har dessutom ställt frågan huruvida nationell rättspraxis avseende artikel 147 ZZD är förenlig med artikel 15.2 i direktiv 2008/48, om denna artikel antas vara tillämplig i förevarande fall, och med artiklarna 5 och 7 i direktiv 93/13.

30 Den hänskjutande domstolen önskar även få klarhet i huruvida ersättningen för borgen, som gjorts obligatorisk genom ett villkor i kreditavtalet, ska beaktas vid beräkningen av den effektiva räntan och huruvida den felaktiga angivelsen av denna ränta ska likställas med att den inte har angetts i kreditavtalet.

31 Den hänskjutande domstolen önskar slutligen få klarhet i huruvida det är möjligt att kvalificera de aktuella borgensavtalen som försäkringsavtal i den mening som avses i direktiv 2009/138 och, om så är fallet, huruvida det är nödvändigt att borgensmannen eventuellt är auktoriserad i enlighet med artikel 14 i detta direktiv.

32 I detta sammanhang beslutade Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) att vilandeförklara målet och att hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

”1) Ska artiklarna 4.2 och 6.1 i [direktiv 93/13] om oskäliga villkor i konsumentavtal tolkas så, att om ett kreditavtal ålägger konsumenten en skyldighet att ingå ett borgensavtal med en borgensman som fordringsägaren utsett, så utgör villkoren i borgensavtalet inte ’huvudföremålet’ med avtalet med den tredje parten utan det utgör i stället en del av innehållet i kreditavtalet? Spelar det någon roll om fordringsägaren och borgensmannen är närstående parter?

2) Ska punkt 1 i) i bilagan till direktiv [93/13] tolkas så, att om konsumenten är skyldig att ställa säkerhet enligt ett redan ingånget kreditavtal – varvid konsumenten har möjlighet att låta fordringsägaren utse en borgensman – så är innehållet i konsumentens skyldighet enligt kreditavtalet som ingåtts samma dag att anse som otydligt, eftersom det inte varit möjligt för konsumenten att välja eller föreslå den person som skulle utses av fordringsägaren som framtida borgensman?

3) Om svaret på föregående fråga är att huvudföremålet för borgensavtalet är tydligt, ska då punkterna 1 i, j och m i bilagan till direktiv [93/13] tolkas så, att om konsumenten är skyldig att ställa säkerhet enligt ett redan ingånget kreditavtal – varvid konsumenten har möjlighet att låta fordringsägaren utse en borgensman – så är innehållet i konsumentens skyldighet enligt kreditavtalet att anse som otydligt, vilket kan leda till ogiltighet av kreditavtalet eller enskilda villkor i det?

4) Ska artikel 4.1 i direktiv [93/13] jämförd med artikel 8 i [direktiv 2005/29] tolkas så, att när en förutsättning för beviljande av kredit är att konsumenten ingår ett avtal med en av fordringsägaren utsedd person som borgar för fordran mot konsumenten, så är det alltid fråga om ett utnyttjande av konsumentens underläge och därmed om en aggressiv affärsmetod?

5) Om den fjärde frågan besvaras nekande, ska då artiklarna 4.1 och 7 i direktiv [93/13] jämförda med artikel 8 i direktiv [2005/29] tolkas så, att i ett ensidigt rättsligt förfarande, såsom ett betalningsföreläggandeförfarande när konsumenten inte är delaktig, när domstolen misstänker att ett avtalsvillkor är oskäligt, räcker det med att domstolen i skälen anför att den misstänker att villkoret accepterats av konsumenten till följd av otillbörliga affärsmetoder, eller måste det senare fastställas med säkerhet?

6) Ska artikel 15.2 i direktiv [2008/48] tolkas så, att bestämmelsen är tillämplig när kreditavtalet är sammankopplat med en kompletterande tjänst, nämligen ett borgensåtagande genom en tredje part mot arvode, och att den ger konsumenten möjligheten att inte bara göra gällande sina anspråk på grund av att borgensmannen handlat felaktigt, exempelvis genom betalning efter en lagstadgad frist, utan också göra gällande processuella invändningar som utesluter skyldigheten mot borgensmannen?

7) Tillåter artikel 15.2 i [direktiv 2008/48] jämförd med effektivitetsprincipen, eller – om det antas att kreditavtalet och borgensavtalet utgör sammanhängande verksamheter – tillåter artiklarna 5 och 7 i [direktiv 93/13] jämförda med punkt 1 b och c i bilagan till det direktivet en nationell praxis innebärande att borgensmannen för ett avtal som är sammanhängande med ett konsumentkreditavtal som borgensmannen har fått arvode från konsumenten för att gå i borgen för, och borgensmannen har betalt till huvudfordringsägaren trots att fristen i

artikel 147 i ZZD löpt ut – vilket enligt praxis gör att borgensförbindelsen helt förfaller – ändå kan göra gällande att denne tagit över den ursprungliga fordringsägarens rättigheter och med åberopande av en motstridig praxis om tillämpningen av lagen kan begära betalning från huvudgäldenären?

8) Ska artikel 3 g i direktiv [2008/48] jämförd med artikel 5 i direktiv [93/13] tolkas så, att om det i kreditavtalet finns en skyldighet att ingå ett sammanhängande avtal som leder till en ökning av den totala låneskulden, så ska den effektiva räntan för krediten beräknas med beaktande av de förhöjda avbetalningarna på grund av arvodet för borgensmannen? Spelar det i sammanhanget någon roll vem som valt ut borgensmannen och om borgensmannen är en närstående part till huvudborgenären?

9) Ska artikel 10.2 g i direktiv [2008/48] tolkas så, att felaktiga uppgifter om den effektiva årliga räntan i ett kreditavtal mellan en näringsidkare och en konsument ska likställas med en avsaknad av uppgifter om effektiv ränta i kreditavtalet, vilket innebär att den nationella domstolen är skyldig att tillämpa de rättsföljder som föreskrivs i nationell lagstiftning vid avsaknad av uppgifter om effektiv ränta i ett konsumentkreditavtal? Är utgångspunkten att dessa följder är tvingande även för borgensmannen som har betalat, i dennes förhållande till konsumenten?

10) Ska artikel 23 andra meningen i [direktiv 2008/48] tolkas så, att den sanktion som föreskrivs i nationell lagstiftning i form av konsumentkreditavtalets ogiltighet, enligt vilken endast det beviljade kapitalbeloppet ska betalas tillbaka, ska anses som proportionerlig i de fall där konsumentkreditavtalet inte specificerar den effektiva årliga räntan genom att inte utvisa kostnaderna för en av fordringsägaren utvald professionell borgensman (även om storleken av den effektiva räntan anges i kreditavtalet)?

11) Ska artikel 2.2 i [direktiv 2009/138] jämförd med del A punkt 14 i bilaga I till detta direktiv tolkas så, att det professionella utövandet av en arvoderad verksamhet som borgensman, varvid företaget som agerar borgensman i samtliga fall av betalningsförsummelse betalar hela kreditbeloppet som konsumenten upptagit som huvudgäldenär och arvodet betalas vid varje avbetalning oberoende av konsumentens betalningsförsummelse, utgör en ’försäkringsverksamhet’ i den mening som avses i detta direktiv?

12) Om den elfte besvaras jakande, ska då artikel 14.1 i direktiv [2009/138] tolkas så, att en person som utövar en sådan verksamhet som nämns i den elfte frågan har en skyldighet att vara auktoriserad vid de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för att utfärda tillstånd till försäkringsgivare?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Upptagande till prövning

33 Enligt fast rättspraxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det

nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 18 juni 2024, Bundesrepublik Deutschland (Beslut att bevilja flyktingstatus), C-753/22, EU:C:2024:524, punkt 44 och där angiven rättspraxis).

34 Det framgår i detta hänseende även av EU-domstolens fasta praxis att en begäran om förhandsavgörande syftar till att bidra till den faktiska lösningen av en tvist som rör unionsrätten och inte till att uttala sig om allmänna eller hypotetiska frågor (dom av den 31 maj 2018, Confetra m.fl., C-259/16 och C-260/16, EU:C:2018:370, punkt 63).

35 Det är mot bakgrund av ovanstående överväganden som domstolen ska pröva huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning.

Frågorna 1–10

36 Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia har bestritt att frågorna 1–4 och 6–10 kan tas upp till sakprövning och därvidlag gjort gällande att de är hypotetiska, eftersom de avser andra faktiska omständigheter än dem i de nationella målen, såsom de har beskrivits av den hänskjutande domstolen. Frågorna 6–8 strider dessutom mot begreppet ”kombinerat kreditavtal” i den mening som avses i artikel 3 n i direktiv 2008/48, medan fråga 10 strider mot bestämmelserna i bulgarisk rätt om följderna av oegentligheter vid angivandet av den effektiva räntan.

37 Mot bakgrund av omständigheterna i de nationella målen, såsom de framgår av begäran om förhandsavgörande, är det inte uppenbart att den tolkning av unionsrätten som begärts inom ramen för frågorna 1–4 och 6–10 inte har något samband med de nationella målen eller att de problem som den hänskjutande domstolen har tagit upp är hypotetiska. Frågan huruvida den hänskjutande domstolen, när den formulerade frågorna 6–8, grundade sig på en felaktig tolkning av begreppet ”kombinerat kreditavtal” i den mening som avses i artikel 3 n i direktiv 2008/48, omfattas dessutom av prövningen i sak av dessa frågor och kan således inte påverka huruvida de kan tas upp till sakprövning. Såsom framgår av den rättspraxis som det hänvisas till i punkt 33 ovan ankommer det slutligen inte på EU-domstolen att pröva huruvida den hänskjutande domstolens tolkning av sin egen nationella rätt är välgrundad.

38 Eftersom frågorna 1–4, liksom fråga 5, avser tolkningen av direktiv 93/13, ska det erinras om att tillämpningsområdet för detta direktiv, såsom framgår av artikel 1.1 däri, omfattar avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument, i den mening som avses i artikel 2 b i direktivet. Även om det framgår av beslutet om hänskjutande att de fysiska personer som ingått de kreditavtal och borgensavtal som är i fråga i målen vid den nationella domstolen är att betrakta som konsumenter i den mening som avses i sistnämnda bestämmelse, ankommer det emellertid på den hänskjutande domstolen att kontrollera att så faktiskt är fallet.

39 Under dessa omständigheter finner domstolen att frågorna 1–10 kan tas upp till sakprövning.

Frågorna 11 och 12

40 Den hänskjutande domstolen har ställt fråga 11 för att få klarhet i huruvida artikel 2.2 i direktiv 2009/138, jämförd med punkt 14 i del A i bilaga I till detta direktiv, ska tolkas så, att ett professionellt tillhandahållande av borgensverksamhet mot ersättning, inom ramen för vilken

borgensbolaget, i samtliga fall där låntagaren inte fullgör sina förpliktelser, till långivaren återbetalar samtliga belopp som förfallit till betalning för ett lån som låntagaren har tagit, och där avbetalningar på lånet ska göras på varje förfallodag, oberoende av om låntagaren har underlåtit att uppfylla denna förpliktelse, utgör en ”försäkringsverksamhet” i den mening som avses i direktivet. Om så är fallet önskar den hänskjutande domstolen genom fråga 12 få klarhet i huruvida artikel 14.1 i direktiv 2009/138 ska tolkas så, att en person som utövar denna verksamhet är skyldig att erhålla auktorisation från de nationella myndigheter som ansvarar för beviljande av tillstånd till försäkringsgivare.

41 Det ska erinras om att målen vid den nationella domstolen avser ansökningar om utfärdande av betalningsförelägganden för penningskulder som låntagare har ådragit sig och som borgensbolagen har infriat, vilka därefter har överlåtit sina fordringar till klagandena i de nationella målen. I dessa mål uppkommer frågan huruvida vissa avtalsvillkor eventuellt är oskäliga eller vilseledande samt vilka följder en sådan kvalificering i förekommande fall kan få.

42 Det räcker att påpeka – utan att det behöver bedömas om direktiv 2009/138 är tillämpligt i de nationella målen – att detta direktiv inte föreskriver några civilrättsliga sanktioner för försäkringsavtal som ingåtts i strid med dess bestämmelser om auktorisation för att driva försäkringsföretag.

43 Mot bakgrund av föremålet med de nationella målen är frågorna 11 och 12 således i alla händelser hypotetiska.

44 Mot bakgrund av den rättspraxis som det erinrats om i punkt 34 i förevarande dom konstaterar domstolen att frågorna 11 och 12 inte kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

Fråga 1

45 Av fast rättspraxis följer att det enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF, ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits (dom av den 20 juni 2024, Greislzel, C-35/23, EU:C:2024:532, punkt 39 och där angiven rättspraxis).

46 I förevarande fall ska det sammanhang i vilket fråga 1 ingår beaktas, såsom det framgår av den hänskjutande domstolens förklaringar, vilka sammanfattats i punkt 27 ovan. I den mån denna fråga avser möjligheten att bedöma huruvida villkoren i ett borgensavtal är oskäliga, är artikel 6.1 i direktiv 93/13, som avser följderna av att ett villkor i ett avtal fastställs vara oskäligt, inte relevant för svaret på denna fråga.

47 Den hänskjutande domstolen ska således anses ha ställt fråga 1 för att få klarhet i huruvida artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den utgör hinder för en bedömning av huruvida villkor i ett borgensavtal, i vilka skyldigheterna för borgensmannen och huvudgäldenären i målen vid den nationella domstolen fastställs, i en situation när gäldenären har ingått borgensavtalet

samtidigt som kreditavtalet för att uppfylla en skyldighet enligt sistnämnda avtal, när borgensmannen är ett dotterbolag till långivaren eller en person som långivaren har valt och där borgensavgifterna ska betalas samtidigt med amorteringarna på lånet.

48 Det framgår av artikel 4.2 i direktiv 93/13 att ”[b]edömningen av avtalsvillkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller förhållandet mellan pris och ersättning, å ena sidan, och sålda tjänster eller varor, å andra sidan; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade”.

49 Enligt fast rättspraxis följer det av såväl kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att ordalydelsen i en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen, med beaktande av det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen (dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 37).

50 Detsamma gäller de begrepp som används i artikel 4.2 i direktiv 93/13, eftersom denna bestämmelse inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde.

51 Vad gäller den kategori avtalsvillkor som omfattas av begreppet ”avtalets huvudföremål” har domstolen slagit fast att avtalsvillkor som omfattas av begreppet ”avtalets huvudföremål”, i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 93/13, ska anses vara villkor som anger de väsentliga prestationerna i detta avtal och som, som sådana, kännetecknar avtalet. De villkor som däremot är av underordnad betydelse jämfört med dem som definierar själva avtalsförhållandets natur kan inte omfattas av begreppet ”avtalets huvudföremål” i den mening som avses i denna bestämmelse (dom av den 20 september 2017, Andriciuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkterna 35 och 36 och där angiven rättspraxis).

52 Det framgår av denna rättspraxis att det vid bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor omfattas av ”huvudföremålet” för det avtal som det ingår i ska det hänvisas till de väsentliga prestationerna i detta avtal. Den omständigheten att avtalet ingicks av konsumenten för att fullgöra en skyldighet enligt ett annat avtal som konsumenten slöt samtidigt saknar i detta avseende betydelse.

53 Vidare framgår det av domstolens fasta praxis att det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 grundar sig på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll (dom av den 3 juni 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punkt 27).

54 Mot bakgrund av det underläge som konsumenten befinner sig i kräver direktiv 93/13 att medlemsstaterna ser till att det finns en mekanism som säkerställer att alla avtalsvillkor som inte varit föremål för förhandling kan prövas för att avgöra om de är oskäliga. Det ankommer på den nationella domstolen att, med beaktande av de kriterier som anges i artiklarna 3.1 och 5 i direktiv 93/13, mot bakgrund av de specifika omständigheterna i det aktuella fallet ta ställning om ett sådant avtalsvillkor uppfyller de krav på god sed, balans i avtalsförhållandet och transparens som uppställs i detta direktiv (dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 40).

55 Effektiviteten av denna mekanism skulle undergrävas om det vore tillåtet för en näringsidkare att låta villkor som inte omfattas av huvudföremålet för ett avtal som näringsidkaren ingått med en konsument undgå bedömningen av huruvida de är oskäliga, genom att låta dessa villkor ingå i ett separat accessoriskt avtal i vilket de utgör huvudföremålet, ett avtal som konsumenten, på begäran av näringsidkaren, ska ingå med ett dotterbolag till näringsidkaren eller med en person som näringsidkaren har valt.

56 I en sådan situation ska de båda avtalen analyseras som en helhet, och följaktligen ska det göras en bedömning av huruvida villkoren i det separata avtalet eventuellt är oskäliga, i den mån de inte omfattas av huvudföremålet för det avtalsförhållande som upprättats mellan näringsidkaren och konsumenten.

57 Denna bedömning stöds av artikel 4.1 i direktiv 93/13, enligt vilken frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt ska bedömas med hänsyn till bland annat alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla villkor i ett annat avtal som avtalet är beroende av. Detta följer även av den omständigheten att artikel 4.2 i direktivet ska tolkas restriktivt, eftersom den föreskriver ett undantag från den mekanism för materiell prövning av oskäliga villkor som föreskrivs inom ramen för de konsumentskyddsregler som införts genom detta direktiv (dom av den 20 september 2017, Andriciuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

58 När konsumenten, såsom i de nationella målen, samtidigt med ingåendet av ett kreditavtal har ingått ett borgensavtal med ett dotterbolag till långivaren eller med en person som långivaren har valt, är ingåendet av detta andra avtal ett villkor antingen för att erhålla krediten eller för att de utlånade medlen ska frigöras snabbare och borgensavgifterna ska betalas samtidigt som avbetalningarna på lånet. Den omständigheten att borgensmannens och huvudgäldenärens skyldigheter ingår i ett borgensavtal som är skilt från kreditavtalet medför inte att villkoren i borgensavtalet omfattas av tillämpningsområdet för artikel 4.2 i direktiv 93/13, eftersom det skydd som ska ges konsumenten, som befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, annars skulle förlora sitt innehåll.

59 Mot bakgrund av det ovan anförda ska fråga 1 besvaras enligt följande. Artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en bedömning av huruvida villkor i ett borgensavtal som fastställer borgensmannens och gäldenärens skyldigheter eventuellt är oskäliga, i en situation där gäldenären har ingått detta avtal samtidigt med kreditavtalet och för att uppfylla en skyldighet enligt sistnämnda avtal, när borgensmannen är ett dotterbolag till långivaren eller en person som denne har valt och borgensavgifterna ska betalas samtidigt med avbetalningarna på lånet.

Frågorna 2 och 3

60 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna 2 och 3, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida punkt 1 i, j och m i bilagan till direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett villkor genom vilket en konsument i ett kreditavtal åtar sig att ingå ett borgensavtal med en borgensman som långivaren har valt, utan att vid tidpunkten för kreditavtalets ingående ha kännedom om borgensmannens identitet och innehållet i villkoren i borgensavtalet, omfattas av någon av dessa bestämmelser.

61 Såsom anges i artikel 3.3 i direktiv 93/13 innehåller bilagan till direktivet en vägledande, inte uttömmande förteckning på villkor som kan anses oskäliga. Bland dessa ingår, såsom framgår av punkt 1 i, j och m i denna bilaga, bland annat villkor som innebär att konsumenten kan bindas till

villkor som denne inte haft någon faktisk möjlighet att ta del av innan avtalet ingicks, vidare att näringsidkaren tillåts att ensidigt ändra avtalsvillkoren utan något giltigt skäl som anges i avtalet och dessutom att näringsidkaren ges rätt att avgöra om den levererade varan eller den tillhandahållna tjänsten är förenlig med avtalsvillkoren eller att näringsidkaren ges ensamrätt att tolka något av villkoren i avtalet.

62 Domstolen konstaterar att ett villkor genom vilket en konsument i ett kreditavtal åtar sig att ingå ett borgensavtal med en borgensman som långivaren har valt, utan att vid tidpunkten för kreditavtalets ingående ha kännedom om borgensmannens identitet och innehållet i villkoren i borgensavtalet, inte motsvarar någon av de situationer som avses i punkterna 1 i, j eller m i bilagan till direktiv 93/13. Vad särskilt gäller punkt 1 i) i denna bilaga erinrar domstolen om att enbart ett åtagande från konsumentens sida att vid ingåendet av ett kreditavtal ingå ett borgensavtal med en borgensman som långivaren har valt inte innebär att konsumenten ansluter sig till villkoren i ett borgensavtal som denne inte har kunnat ta del av, eftersom konsumenten för att fullgöra detta åtagande måste ingå borgensavtalet vid ett senare tillfälle.

63 Efter detta klargörande ska det erinras om att förteckningen över villkor som kan anses oskäliga i bilagan till direktiv 93/13 endast är vägledande. Det ankommer följaktligen på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida ett villkor i ett kreditavtal, genom vilket konsumenten åtar sig att ingå ett borgensavtal med en borgensman som långivaren har valt, utan att vid tidpunkten för detta åtagande ha kännedom om borgensmannens identitet och innehållet i villkoren i borgensavtalet, medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt kreditavtalet till nackdel för konsumenten, i strid med kravet på god sed, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet. Om så är fallet ska detta villkor kvalificeras som ”oskäligt”, med de konsekvenser detta får för giltigheten av nämnda villkor och, i förekommande fall, av det avtal som det ingår i.

64 Mot denna bakgrund ska frågorna 2 och 3 besvaras enligt följande. Punkt 1 i, j och m i bilagan till direktiv 93/13 ska tolkas så, att de bestämmelserna inte omfattar ett villkor genom vilket en konsument i ett kreditavtal åtar sig att ingå ett borgensavtal med en borgensman som långivaren har valt, utan att vid tidpunkten för kreditavtalets ingående ha kännedom om borgensmannens identitet och innehållet i villkoren i borgensavtalet.

Fråga 4

65 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande har fråga 4 ställts mot bakgrund av rättspraxis med innebörden att även om fastställandet av att en affärsmetod är otillbörlig inte i sig automatiskt innebär att ett visst avtalsvillkor ska anses vara oskäligt, utgör det en omständighet som den behöriga domstolen kan lägga till grund för sin bedömning av huruvida avtalet innehåller oskäliga avtalsvillkor, vilket är en bedömning som enligt artikel 4.1 i direktiv 93/13 ska ske med hänsyn till samtliga omständigheter i det enskilda fallet (dom av den 19 september 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, punkt 49 och där angiven rättspraxis). Vidare framgår det av frågans lydelse att den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida den situation som avses i denna bestämmelse alltid kan anses utgöra en aggressiv affärsmetod. Härvidlag är artikel 5.5 i och bilaga I till direktiv 2005/29 relevanta för att besvara denna fråga.

66 Den hänskjutande domstolen ska således anses ha ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida artikel 8 i direktiv 2005/29, jämförd med artikel 5.5 i och bilaga I till detta direktiv, ska tolkas så, att införandet i kreditavtal av ett villkor om att konsumenten ska ingå ett borgensavtal med en person som kreditgivaren har valt under alla omständigheter utgör en aggressiv affärsmetod.

67 Domstolen erinrar om att kapitel 2 i direktiv 2005/29/EG, med rubriken ”Otillbörliga affärsmetoder”, innehåller två avsnitt, nämligen avsnitt 1 om vilseledande affärsmetoder och avsnitt 2 om aggressiva affärsmetoder.

68 I artikel 5 i det direktivet, vilken återfinns i avsnitt 2, förbjuds otillbörliga affärsmetoder i punkt 1 medan punkt 2 fastställer kriterierna för om en affärsmetod är otillbörlig. I artikel 5.4 anges att särskilt affärsmetoder som är ”vilseledande” enligt artiklarna 6 och 7 i direktiv 2005/29/EG, och affärsmetoder som är ”aggressiva” enligt artiklarna 8 och 9 i det direktivet, ska anses otillbörliga. I artikel 5.5 i direktivet föreskrivs dessutom att bilaga I till direktiv 2005/29/EG innehåller förteckningen över affärsmetoder som under alla omständigheter ska betraktas som otillbörliga, och att denna förteckning, som gäller i alla medlemsstater, endast får ändras genom en översyn av direktivet. I punkterna 1–23 i nämnda förteckning anges affärsmetoder som under alla omständigheter är vilseledande och, i punkterna 24–31, affärsmetoder som under alla omständigheter är aggressiva.

69 I skäl 17 i direktiv 2005/29 preciseras att det, för större rättssäkerhet, endast är de metoder som anges i nämnda bilaga I som under alla omständigheter kan anses vara otillbörliga, utan prövning från fall till fall utifrån bestämmelserna i artiklarna 5–9 i direktivet (dom av den 14 november 2024, Compass Banca, C-646/22, EU:C:2024:957, punkt 66).

70 Eftersom bilaga I till direktiv 2005/29 utgör en fullständig och uttömmande förteckning över de affärsmetoder som under alla omständigheter är otillbörliga, kan en sådan affärsmetod som den i de nationella målen aktuella affärsmetoden endast kvalificeras som en affärsmetod som under alla omständigheter är aggressiv, i den mening som avses i direktivet, om den överensstämmer med någon av de situationer som räknas upp i punkterna 24–31 i denna bilaga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 november 2024, Compass Banca, C-646/22, EU:C:2024:957, punkt 67).

71 En enkel läsning av punkterna 24–31 gör det emellertid möjligt att konstatera att en sådan överensstämmelse saknas.

72 Mot denna bakgrund ska fråga 4 besvaras enligt följande. Artikel 8 i direktiv 2005/29, jämförd med artikel 5.5 i och bilaga I till detta direktiv, ska tolkas så, att införandet i kreditavtal av ett villkor enligt vilket konsumenten ska ingå ett borgensavtal med en person som kreditgivaren har valt inte under alla omständigheter utgör en aggressiv affärsmetod.

Fråga 5

73 Domstolen erinrar inledningsvis om att medan fråga 5 avser artiklarna 4.1 och 7 i direktiv 93/13, föreskrivs i artikel 6.1 i detta direktiv att medlemsstaterna har en skyldighet att föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är bindande för konsumenten. Även om den hänskjutande domstolen har hänvisat till artikel 8 i direktiv 2005/29 om aggressiva affärsmetoder, avser fråga 5 mer allmänt otillbörliga affärsmetoder i den mening som avses i artikel 5 i direktivet, varav aggressiva affärsmetoder endast är en underkategori.

74 Mot bakgrund av dessa preciseringar ska den hänskjutande domstolen anses ha ställt fråga 5, som ställts för det fall fråga 4 skulle besvaras nekande, för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den nationella domstol som ska pröva en ansökan om utfärdande av ett betalningsföreläggande, i vilket förfarande gäldenären/konsumenten inte deltar, ex officio

kan utesluta tillämpningen av ett villkor i ett konsumentkreditavtal som ingåtts mellan konsumenten och näringsidkaren, enbart på grund av att det föreligger tvivel om huruvida villkoret kunde ha godtagits av konsumenten till följd av en otillbörlig affärsmetod, i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2005/29, eller om förekomsten av denna affärsmetod måste fastställas med säkerhet.

75 Det framgår av den rättspraxis som det erinrats om i punkt 65 ovan att fastställandet av att en affärsmetod är otillbörlig endast är en av flera omständigheter som den behöriga domstolen kan lägga till grund för sin bedömning av huruvida villkoren i ett avtal är oskäliga. Det ankommer nämligen på nämnda domstol att ta ställning till tillämpningen av de generella kriterier som anges i artiklarna 3 och 4 i direktiv 93/13 på ett bestämt villkor, vilket ska bedömas utifrån alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 2012, Pereničová och Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 44).

76 Härav följer att det, för att det ska kunna fastställas att ett villkor i ett avtal som ingåtts mellan en konsument och en näringsidkare är oskäligt, inte på något sätt är nödvändigt att fastställa att det föreligger en otillbörlig affärsmetod. Förekomsten av tvivel i detta avseende är emellertid en omständighet som kan beaktas vid den prövning som avses i föregående punkt. Icke desto mindre kan den behöriga domstolen underlåta att tillämpa ett villkor i ett sådant avtal endast om den är övertygad om att villkoret är oskäligt, eftersom det inte är tillräckligt att det föreligger tvivel i detta avseende.

77 Domstolen erinrar om att den nationella domstolen sålunda har en skyldighet – genom att utesluta tillämpning av ett sådant oskäligt villkor så att det inte får några bindande verkningar för den berörda konsumenten – att undanröja obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren men endast under förutsättning att nämnda domstol har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende. Härav följer att den nationella domstolen i förekommande fall, såvida den berörda konsumenten inte har framställt några invändningar och vid behov ex officio, ska vidta åtgärder för bevisupptagning för att komplettera handlingarna i målet och anmoda parterna att, med iakttagande av den kontradiktoriska principen, inkomma med de förtydliganden och handlingar som erfordras i detta avseende. Dessa skäl gör sig gällande även i fråga om ett förfarande för utfärdande av ett betalningsföreläggande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 juni 2022, Profi Credit Bulgaria (Ersättning ex officio vid oskäliga avtalsvillkor), C-170/21, EU:C:2022:518, punkterna 31–33 och där angiven rättspraxis).

78 Mot denna bakgrund ska fråga 5 besvaras enligt följande. Artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att en nationell domstol som har att pröva en ansökan om utfärdande av ett betalningsföreläggande, där gäldenären/konsumenten inte deltar i förfarandet, inte ex officio får underlåta att tillämpa ett villkor i det konsumentkreditavtal som ingåtts mellan konsumenten och näringsidkaren, om den inte är övertygad om att detta villkor ska kvalificeras som ”oskäligt” i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet. Den omständigheten att det råder tvivel om huruvida detta villkor har godtagits av konsumenten till följd av en otillbörlig affärsmetod, i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2005/29, kan emellertid utgöra en av flera omständigheter som kan beaktas vid bedömningen av huruvida det aktuella villkoret eventuellt är oskäligt.

Frågorna 6 och 7

79 Domstolen erinrar inledningsvis om att den hänskjutande domstolen har ställt fråga 7 för att få klarhet i huruvida nationell rättspraxis är förenlig med bland annat artiklarna 5 och 7 samt punkt 1 b och c i bilagan till direktiv 93/13. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 23 i sitt förslag till avgörande avser dessa bestämmelser tolkningen av villkor i avtal som ingåtts mellan en konsument och en näringsidkare och frågan huruvida sådana villkor är oskäliga och inte de verkningar som följer direkt av tillämpningen av nationell rätt och därtill hörande rättspraxis, utan att ha sitt ursprung i ett avtalsvillkor.

80 Frågorna 6 och 7 ska således besvaras enbart på grundval av direktiv 2008/48, eftersom dessa frågor syftar till att få klarhet i huruvida artikel 15.2 i direktivet eventuellt är tillämplig på sådana kreditavtal som de som är aktuella i de nationella målen, att denna bestämmelse endast är tillämplig på ”kombinerade kreditavtal”, i den mening som avses i direktivet, och att begreppet ”kombinerade kreditavtal” definieras i artikel 3 n i direktivet.

81 Mot denna bakgrund ska den hänskjutande domstolen anses ha ställt frågorna 6 och 7 för att få klarhet i huruvida begreppet ”kombinerat kreditavtal”, i den mening som avses i artikel 3 n i direktiv 2008/48, ska tolkas så, att det omfattar ett kreditavtal vars ingående är knutet enbart till ingåendet av ett borgensavtal med tredje man mot ersättning, och, om så är fallet, huruvida artikel 15.2 i direktivet ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell rättspraxis enligt vilken den som har ställt borgen, mot ersättning från huvudgäldenären, har återbetalat de belopp som förfallit till betalning för lånet till långivaren efter utgången av en lagstadgad frist som medför att borgensåtagandet helt upphör, ändå kan åberopa sin rätt att inträda i långivarens rättigheter och kräva att huvudgäldenären betalar de utbetalade beloppen.

82 Det framgår av artikel 3 n i direktiv 2008/48 att begreppet ”kombinerat kreditavtal” avser ett kreditavtal enligt vilket krediten i fråga uteslutande används för att finansiera ett avtal om leverans av en viss vara eller tillhandahållande av särskilda tjänster och dessa båda avtal objektivt sett utgör en kommersiell enhet. Dessa två villkor är kumulativa.

83 Det kan emellertid inte uppenbart anses att ett kreditavtal vars ingående är knutet enbart till ingåendet av ett borgensavtal syftar till att finansiera borgensavtalet.

84 Domstolen konstaterar således att sådana kreditavtal inte uppfyller det första av de kumulativa villkor, där båda ska vara uppfyllda, av begreppet ”kombinerat kreditavtal” i den mening som avses i artikel 3 n i direktiv 2008/48. Den omständigheten att sådana avtal utgör en kommersiell enhet med ett borgensavtal som ingåtts med en tredje man som mottar ersättning härför, även om detta anses vara styrkt, räcker således inte för att de ska omfattas av nämnda begrepp och följaktligen omfattas av tillämpningsområdet för artikel 15.2 i direktivet.

85 Mot denna bakgrund ska frågorna 6 och 7 besvaras enligt följande. Begreppet ”kombinerat kreditavtal”, i den mening som avses i artikel 3 n i direktiv 2008/48, ska tolkas så, att detta begrepp inte omfattar ett kreditavtal vars ingående är knutet enbart till ingåendet av ett borgensavtal med en tredje man som mottagit ersättning för detta.

Fråga 8

86 Det ska inledningsvis påpekas att artikel 5 i direktiv 93/13, som nämns i fråga 8, saknar relevans för det problem som berörs av denna fråga.

87 Den hänskjutande domstolen ska således anses ha ställt fråga 8 för att få klarhet i huruvida artikel 3 g och i) i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att kostnader för ett borgensavtal som åläggs konsumenten enligt ett villkor i ett kreditavtal som denne har undertecknat, och som medför en höjning av det sammanlagda skuldbeloppet, omfattas av begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” och följaktligen av begreppet ”den effektiva räntan”.

88 Av artikel 3 g i direktiv 2008/48 framgår att begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” omfattar samtliga kostnader, inklusive ränta, provision, skatter och alla andra slags avgifter, som konsumenten måste betala i samband med kreditavtalet och som kreditgivaren känner till, med undantag för notariatsavgifter. Enligt denna bestämmelse omfattar dessa kostnader även kostnader för kompletterande tjänster till kreditavtalet, under förutsättning att tecknande av tjänsteavtal är obligatoriskt för att erhålla krediten eller för att erhålla den på de villkor som angavs i marknadsföringen.

89 Av artikel 3 i) i direktiv 2008/48 framgår att med effektiv ränta avses konsumentens sammanlagda kreditkostnad uttryckt i procent per år av den sammanlagda krediten, i förekommande fall med tillägg av de kostnader som avses i artikel 19.2 i direktivet.

90 För att säkerställa ett omfattande skydd för konsumenterna har unionslagstiftaren gett begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” en vid definition så att därmed avses alla kostnader som konsumenten ska betala med anledning av kreditavtalet och som kreditgivaren känner till (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 40 och där angiven rättspraxis).

91 Domstolen erinrar om att det i skäl 22 i direktiv 2008/48 anges dels att kreditgivaren förmodas ha vetskap om kostnaderna för de kompletterande tjänster som kreditgivaren själv eller på en tredje parts räkning erbjuder konsumenten, om inte priset är avhängigt konsumentens specifika förhållanden eller omständigheter, dels att om kostnaderna för dessa kompletterande tjänster inte kan fastställas i förväg, bör konsumenterna innan avtalet ingås ges lämplig information om att sådana kostnader uppkommer.

92 Fråga 8 avser fallet att det föreligger ett kreditavtal enligt vilket låntagaren är skyldig att ingå ett borgensavtal för att erhålla krediten. Borgensåtagandet enligt sistnämnda avtal utgör således en tjänst som är knuten till kreditavtalet, i den mening som avses i artikel 3 g i direktiv 2008/48, och i den mån det är obligatoriskt att ingå ett borgensavtal för att erhålla själva krediten, ingår kostnaderna för detta avtal i den ”sammanlagda kreditkostnaden för konsumenten”, i enlighet med denna bestämmelse. Enligt artikel 3 i) ska de följaktligen beaktas vid beräkningen av den effektiva räntan.

93 Mot denna bakgrund ska fråga 8 besvaras enligt följande. Artikel 3 g och i) i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att kostnaderna för ett borgensavtal, vars ingående åligger konsumenten enligt ett villkor i ett kreditavtal som denne har undertecknat, vilka medför en höjning av det sammanlagda skuldbeloppet, omfattas av begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” och följaktligen av begreppet ”den effektiva räntan”.

Frågorna 9 och 10

94 Den hänskjutande domstolen ska anses ha ställt frågorna 9 och 10, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artiklarna 10.2 g och 23 i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den omständigheten att ett

konsumentkreditavtal saknar uppgift om den effektiva räntan inklusive samtliga i artikel 3 g i direktivet angivna kostnader medför att krediten ska anses vara ränte- och avgiftsfri för den berörda konsumenten, vilket innebär att rättsföljden av kreditavtalets ogiltighet är att konsumenten endast är skyldig att återbetala kapitalbeloppet.

95 Domstolen erinrar om att artikel 10.2 i direktiv 2008/48 innebär en fullständig harmonisering av vilka uppgifter som ett kreditavtal ska innehålla. I artikel 10.2 g i direktivet föreskrivs för detta ändamål att kreditavtalet på ett klart och kortfattat sätt ska innehålla uppgift om den effektiva räntan och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten och som beräknas vid den tidpunkt då kreditavtalet ingås (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 50).

96 Det framgår av rättspraxis att uppgiften om den effektiva räntan i kreditavtalet är av väsentlig betydelse, bland annat eftersom den gör det möjligt för konsumenten att bedöma konsekvenserna av kreditåtagandet (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 51).

97 Vidare framgår av artikel 23 jämförd med skäl 47 i direktiv 2008/48 att regleringen av sanktioner vid överträdelser av nationella bestämmelser som antas i enlighet med direktivet visserligen är en fråga för den nationella lagstiftningen i respektive medlemsstat, men att det krävs att de föreskrivna sanktionerna är effektiva, proportionerliga och avskräckande. Detta krav innebär att sanktionernas stränghet ska vara väl avvägd i förhållande till de beivrade överträdelsernas allvar, och särskilt säkerställa att sanktionerna har en avskräckande verkan samtidigt som proportionalitetsprincipen iakttas (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 52).

98 Mot bakgrund av den omständigheten att det är av väsentlig betydelse för konsumenten att ett kreditavtal innehåller uppgift om den effektiva räntan, så har domstolen slagit fast att en nationell domstol har rätt att på eget initiativ tillämpa en nationell lagstiftning enligt vilken avsaknad av nämnda uppgift i avtalet medför att krediten ska anses vara ränte- och avgiftsfri för konsumenten (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 53).

99 Domstolen har även vid prövningen av ett fall där det i ett kreditavtal endast angavs en uppskattad effektiv ränta, och att uppgift om dess exakta storlek skulle lämnas när krediten väl beviljats, slagit fast att en sanktion av nyss nämnt slag, som innebär att kreditgivaren förlorar sin rätt att ta ut ränta och avgifter, ska anses vara proportionerlig i den mening som avses i artikel 23 i direktiv 2008/48 (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 54).

100 Det är av väsentlig betydelse att ett kreditavtal innehåller uppgift om den effektiva räntan för att konsumenterna ska kunna få kännedom om sina rättigheter och skyldigheter. Det krävs även att samtliga i artikel 3 g i direktiv 2008/48 angivna kostnader inkluderas vid beräkningen av den effektiva räntan. Det nu sagda innebär att om ett kreditavtal anger en effektiv ränta som inte ger en korrekt bild av den sammanlagda kreditkostnaden, så medför detta – på samma sätt som om avtalet saknar uppgift om den effektiva räntan – att konsumenten fråntas möjligheten att bilda sig en tydlig uppfattning av konsekvenserna av kreditåtagandet. En sanktion som innebär att kreditgivaren förlorar sin rätt att ta ut ränta och avgifter vid underlåtenhet att ange en effektiv

ränta som inte inkluderar den sammanlaga kreditkostnaden återspeglar den aktuella överträdelsens allvar och är avskräckande och proportionerlig (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 55).

101 Mot denna bakgrund ska frågorna 9 och 10 besvaras enligt följande. Artiklarna 10.2 g och 23 i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den omständigheten att ett konsumentkreditavtal saknar uppgift om den effektiva årliga räntan inklusive samtliga i artikel 3 g i direktivet angivna kostnader medför att krediten ska anses vara ränte- och avgiftsfri för den berörda konsumenten, vilket innebär att rättsföljden av kreditavtalets ogiltighet är att konsumenten endast är skyldig att återbetala kapitalbeloppet.

Rättegångskostnader

102 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

1) **Artikel 4.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal**

   ska tolkas så,

   att den inte utgör hinder för en bedömning av huruvida villkor i ett borgensavtal som fastställer borgensmannens och gäldenärens skyldigheter eventuellt är oskäliga, i en situation där gäldenären har ingått borgensavtalet samtidigt med kreditavtalet och för att uppfylla en skyldighet enligt sistnämnda avtal, när borgensmannen är ett dotterbolag till långivaren eller en person som denne har valt och borgensavgifterna ska betalas samtidigt som avbetalningarna på lånet.

2) **Punkt 1 i, j och m i bilagan till direktiv 93/13**

   ska tolkas så,

   att de bestämmelserna inte omfattar ett villkor genom vilket en konsument i ett kreditavtal åtar sig att ingå ett borgensavtal med en borgensman som långivaren har valt, utan att vid tidpunkten för kreditavtalets ingående ha kännedom om borgensmannens identitet och innehållet i villkoren i avtalet om borgensåtagande.

3) **Artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 2006/2004, jämförd med artikel 5.5 i och bilaga I till detta direktiv,**

   ska tolkas så,

att införandet i kreditavtal av ett villkor genom vilket konsumenten ska ingå ett borgensavtal med en person som kreditgivaren har valt inte under alla omständigheter utgör en aggressiv affärsmetod.

4) Artikel 6.1 i direktiv 93/13

ska tolkas så,

att en nationell domstol som har att pröva en ansökan om utfärdande av ett betalningsföreläggande, där gäldenären/konsumenten inte deltar i förfarandet, inte ex officio får underlåta att tillämpa ett villkor i det konsumentkreditavtal som ingåtts mellan konsumenten och näringsidkaren, om den inte är övertygad om att detta villkor ska kvalificeras som ”oskäligt” i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet. Den omständigheten att det råder tvivel om huruvida detta villkor har godtagits av konsumenten till följd av en otillbörlig affärsmetod, i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2005/29, kan emellertid utgöra en av flera omständigheter som kan beaktas vid bedömningen av huruvida det aktuella villkoret eventuellt är oskäligt.

5) Begreppet ”kombinerat kreditavtal” i den mening som avses i artikel 3 n i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG

ska tolkas så,

att detta begrepp inte omfattar ett kreditavtal vars ingående är enbart knutet till ingående av ett borgensavtal med en tredje man som mottagit ersättning för detta.

6) Artikel 3.1 g och i) i direktiv 2008/48

ska tolkas så,

att kostnaderna för ett borgensavtal, vars ingående åligger konsumenten enligt ett villkor i ett kreditavtal som denne har undertecknat, vilka medför en höjning av det sammanlagda skuldbeloppet, omfattas av begreppet ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad” och följaktligen av begreppet ”den effektiva räntan”.

7) Artiklarna 10.2 g och 23 i direktiv 2008/48

ska tolkas så,

att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den omständigheten att ett konsumentkreditavtal saknar uppgift om den effektiva räntan inklusive samtliga i artikel 3 g i direktivet angivna kostnader medför att krediten ska anses vara ränte- och avgiftsfri för den berörda konsumenten, vilket innebär att rättsföljden av kreditavtalets ogiltighet är att konsumenten endast är skyldig att återbetala kapitalbeloppet.

Underskrifter